

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 21/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 6 november 2014 regeringens proposition med förslag till lag om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område (RP 216/2014 rd) till lagutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Maarit Leppänen, justitieministeriet
- tingsdomare Mia Sundström, Helsingfors tingsrätt
- advokat Petri Impola, Finlands Advokatförbund.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland
- magistraten i Norra Finland.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att det stiftas en lag om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område. Den föreslagna lagen ska ersätta lagen från 1921 om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut. I propositionen föreslås det också att en del speciallagar och förordningar om rättslig hjälp ska upphävas eller ändras.

Den nya lagen innehåller allmänna bestämmelser om att lämna och begära rättslig hjälp samt kompletterande bestämmelser om t.ex. delgivning av handlingar och bevisupptagning i en främmande stat. I lagen föreslås det också be-

stämmelser om erkännande och verkställighet i Finland av domar och beslut som meddelats av en domstol i en främmande stat.

Det föreslås att bestämmelsen om utländska parter rätt till allmän rättshjälp vid ansökan om att ett beslut av en domstol i en främmande stat ska förklaras verkställbart ska överföras till rättshjälpslagen.

Genom reformerna moderniseras och förtydligas den gällande lagstiftningen om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden.

Den föreslagna lagen är subsidiär. Lagen ska tillämpas om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller internationella överenskommelser som är bin-

dande för Finland. Bestämmelserna i lagen ska dock tillämpas som ett komplement till de lagarna och överenskommelserna.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft ca tre månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Internationell rättslig hjälp blir allt vanligare i samarbetet mellan myndigheterna i mål och ärenden där det behövs processhandlingar i någon annan stat än den där den rättsliga myndighet som begär hjälp finns. I takt med att världen internationaliseras har också domstolsmål allt fler internationella kopplingar. Det kommer hela tiden till fler internationella konventioner och en rad andra instrument. Folkrätten bygger till största delen på lagstiftning från 1920-talet trots att flera konventioner har setts över. Redan på 1970-talet pekade riksdagen på brister i lagstiftningen om internationell rättslig hjälp. Målet med propositionen är att sätta i kraft moderna och samordnade bestämmelser om internationell civil- och handelsrätt, som bygger på konkreta behov inom rättspraxis.

På civilrättens område beror största delen av de internationella regler som berör Finland på EU. Internationella avtal och EU-lagstiftning måste trots det backas upp och kompletteras med nationella bestämmelser. I mellanstatliga relationer gäller det att alltid följa det system som man har avtalat om med den aktuella staten. Lagförslaget innehåller således en explicit bestämmelse om att i Finland erkänna och verkställa domar eller beslut som har meddelats av en utländsk domstol bara om det särskilt föreskrivs om det i lag eller avtalas om det med en annan stat.

Sammantaget sett anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget, men med följande ändringsförslag.

Framställning om rättslig hjälp: form och innehåll

I 5 § i lagförslag 1 ingår det bestämmelser om formen och innehållet i en framställning om rättslig hjälp från en utländsk myndighet till en finländsk myndighet. En framställning ska inte behöva följa en form som finns inskriven i en viss lag. Målet är dessutom att förenkla formkraven. De ska anpassas efter dagens kommunikationsteknik och tillåta att en framställning görs bland annat per e-post. Enligt 1 mom. ska en framställning göras skriftligt. Den kan också skickas som elektroniskt meddelande. Muntliga framställningar godtas inte. Myndigheten i Finland kan kräva att en framställning bekräftas skriftligt om det uppstår tvivel om dess eller en bifogad handlings äkthet. Utskottet föreslår att formuleringen förtydligas för att det inte ska uppstå oklarheter. Dessutom rättas ett skrivfel i den svenska lagtexten.

Kostnadsersättning

I 25 § i lagförslag 1 ingår det bestämmelser om kostnadsersättningar till vittnen och andra som infinner sig i domstol på grund av en framställning om rättslig hjälp. Syftet är att förtydliga kostnadsansvaret och utbetalningen av ersättning. I 1 mom. föreskrivs det att den som har ålagts att infinna sig vid domstol med stöd av en framställning från en främmande stat om rättslig hjälp har rätt att av statliga medel och på begäran få en skälig ersättning för behövliga kostnader för resa och uppehälle och för ekonomisk förlust. Vanligen ersätts inte kostnader för bevisning vid rättegång i brottmål av statliga medel. Kostnader för bevisning, till exempel kostnadsersättningar till vittnen, är ersättningsgilla rättegångskostnader som en part som förlorar sitt mål enligt 21 kap. 1 § i rättegångsbalken

är skyldig att ersätta motparten för. Kostnader för att ta upp bevisning ersätts vanligen inte av statliga medel, inte heller vid tvistemål i en domstol i en främmande stat.

Vid internationell rättslig hjälp är det oftare svårare för vittnen eller personer som exempelvis är skyldiga att lämna in handlingar till domstolen att ansöka om och få ersättning för kostnader av en part. Som regel är internationell rättslig hjälp nämligen samarbete mellan myndigheter. Ersättning för kostnaderna för att verkställa en framställning tas som regel inte ut av den stat som kommer med framställning. Lagutskottet anser det rimligt att den som infinner sig i domstol på grundval av en framställning om rättslig hjälp undantagsvis får ersättning av statliga medel för sina kostnader. Dessutom föreslår utskottet ett *nytt 3 mom.* Det föreskriver att den domstol som verkställer en framställning om rättslig hjälp ska anteckna till protokollet att den som infinner sig i domstol på grundval av framställningen anhåller om ersättning och förmedla detta till den främmande stat som gjort framställningen. Ersättningsansvaret bestäms alltid enligt lagstiftningen i rättegångsstaten.

Bestämmelserna om ersättningsansvar bör förtydligas. Därför anser utskottet att också 26 § om beslut om att göra en framställning om rättslig hjälp i lagförslag 1 bör kompletteras med ett *2 mom.* som reglerar läget när en domstol i en främmande stat verkställer en framställning från Finland och samtidigt kräver att få ersättning för

sina kostnader för att exempelvis ordna med videokontakt. I sådana fall ska kostnadsersättningen betalas av statliga medel. Kostnaderna ska betalas av staten om det är en myndighet som har beslutat om att göra en framställning. Om en framställning görs på begäran av en part och ersättningarna kommer att vara betydande, kan domstolen ta ställning till om parten ska ersätta staten helt eller delvis. Bestämmelsen stämmer då överens med rådets förordning (EG) nr 1206/2001. Den föreskriver att den ansökande domstolen kan anmodas betala ersättning för arvoden till experter och tolkar plus kostnaderna för att domstolen begärt ett särskilt förfarande.

Styrkande av handlingar

I 29 § anges det vem som har rätt att stryka riktigheten av namnteckningar, intyg och andra handlingar. Det kan vara antingen en tingsdomare eller notarius publicus. Utskottet föreslår att formuleringen förtydligas för att den bland annat ska stämma överens med lagen om notarius publicus.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 2—4 utan ändringar och

godkänner lagförslag 1 med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1—4 §
(Som i RP)

2 kap.

Lämnande av rättslig hjälp

5 §

Formen för och innehållet i en framställning om rättslig hjälp

En framställning om rättslig hjälp som en utländsk myndighet riktar till en finsk myndighet ska göras skriftligen. *Framställningen* kan även sändas som ett elektroniskt meddelande. Om det uppstår tvivel om framställningens eller en bifogad handlingens äkthet eller innehåll *vid elektronisk sändning*, får justitieministeriet eller den myndighet som är behörig att verkställa framställningen kräva att framställningen till behövliga delar bekräftas skriftligen. Om framställningen om rättslig hjälp gäller delgivning av en handling, ska framställningen göras skriftligen, och den handling som ska delges ska fogas till den. Framställningen om rättslig hjälp och de handlingar som ansluter sig till den behöver inte legaliseras, om inte det finns särskilda skäl till det.

(2—4 mom. som i RP)

6—12 §
(Som i RP)

3 kap.

Lämnande av rättslig hjälp vid delgivning av handlingar

13—17 §
(Som i RP)

4 kap.

Framställningar om rättslig hjälp vid delgivning av handlingar

18 och 19 §
(Som i RP)

5 kap.

Lämnande av rättslig hjälp vid bevisupptagning

20—24 §
(Som i RP)

25 §

Kostnadsersättningar

Den som *är skyldig* att infinna sig vid domstol med stöd av en framställning om rättslig hjälp som gjorts av en främmande stat har rätt att på begäran få en skälig ersättning för behövliga kostnader för resa och uppehälle samt för ekonomisk förlust av statens medel, på det sätt som föreskrivs i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972). Parternas kostnader ersätts inte av statens medel.

(2 mom. som i RP)

Den som med stöd av en framställning om rättslig hjälp som gjorts av en främmande stat är skyldig att infinna sig vid domstol för att höras eller för att utföra någon annan åtgärd som avses i framställningen kan begära ersättning av en rättegångspart för utgifterna och kostnaderna för att verkställa framställningen. Den verkställande domstolen ska då anteckna begäran om ersättning till protokollet och förmedla den till den myndighet som gjort framställningen. (Nytt 3 mom.)

6 kap.

Framställningar om rättslig hjälp vid bevisupptagning

26 §

Beslut om att göra en framställning om rättslig hjälp

(1 mom. som i RP)

Ersättning betalas av statens medel om myndigheten i en främmande stat kräver ersättning för sina kostnader för att verkställa en framställning om rättslig hjälp. Om framställningen har gjorts på begäran av en part och ersättningsbeloppen är betydande, kan domstolen enligt prövning ålägga parten att helt eller delvis ersätta staten för utgifterna. (Nytt 2 mom.)

27 §

(Som i RP)

7 kap.

Lämnande av rättslig hjälp på framställning av någon annan än en myndighet

28 §

(Som i RP)

29 §

Styrkande av handlingar

En tingsdomare eller notarius publicus ska styrka riktigheten av *underskrifter*, intyg och andra handlingar som behövs i det syfte som nämns 28 §.

(2 mom. som i RP)

8 kap.

Erkännande och verkställighet av domar

30—35 §

(Som i RP)

9 kap.

Särskilda bestämmelser

36 och 37 §

(Som i RP)

Helsingfors den 28 januari 2015

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Anne Holmlund /saml
Arja Juvonen /saf
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Aino-Kaisa Pekonen /vänst
Jaana Pelkonen /saml
Arto Pirttilahti /cent

Kristiina Salonen /sd
Jani Toivola /gröna
Kari Tolvanen /saml
Ari Torniainen /cent
Kaj Turunen /saf
Peter Östman /kd.

Sekreterare var

utskottsråd Kirsi Pimiä.